

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาปฐมวัยและแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กว่าพัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิตซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจสังคมและสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นต้อนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่อง ในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กและกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2546 : 29) ได้กำหนดจุดหมายของการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งเน้นพัฒนาทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัยความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งเน้นการพัฒนาของมนุษย์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก มีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตาม อายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมหรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดี ถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเองทำงานที่เหมาะสมกับวัย และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อบ ๆ ตนเอง

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น จนเด็กเติบโตใหญ่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 25)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและกำหนดให้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและได้ประกาศใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งตามแผนดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในปี 2553 เป็นต้น ตามความพร้อมและความเหมาะสมของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 3) ระเบียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามนโยบายของภาครัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมุ่งเน้นให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงดู การสร้างประสบการณ์ การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

การพัฒนาคนและสังคมไทยมีความสำคัญเป็นลำดับแรกกับการพัฒนาคุณภาพของประเทศและคน ดังนั้นการพัฒนาคนไทยในทุกมิติจึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้ และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสื่อแวดล้อมรอบตัวและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลักความมีเหตุผล ซึ่งสภาพการจัดประสบการณ์เรียนรู้เด็กปฐมวัยของครูในปัจจุบันยังไม่สามารถจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับตัวชีวิตดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมสืบเนื่องจากบุคลากรในสังกัดกรมปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความพร้อมหลายปัจจัย เช่น วุฒิการศึกษาไม่ตรงสายงาน ขาดความรู้ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร และที่สำคัญครูและผู้ดูแลเด็กไม่ได้รับงานการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เด็กปฐมวัยไม่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างถูกวิธี (สำนักประสานและพัฒนาจัดการศึกษาท้องถิ่น. 2552 : 41)

องค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งปัจจุบัน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 แห่ง มีเด็กเล็กเข้ารับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 63 คน มีพนักงานครูส่วนตำบลตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน โดยจะรับเด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 2- 5 ปี และในมาตรฐานด้านบุคลากร มาตรฐานที่ 2 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ และเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้ารับการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ. 2553 : 25) ซึ่งบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัยยังไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เด็กมีพัฒนาการเหมาะสมกับวัยน้อย ครูผู้ดูแลเด็กสำรวจพื้นฐานเดิมของผู้เรียน แต่ละคนได้ยาก ทำให้ครูผู้ดูแลเด็กไม่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูยังใช้การสอนแบบเดิม คือ สอนตาม หนังสือ ไม่ได้สอดแทรกเรื่องราวที่สามารถทำให้เด็กเข้าถึงวิถีชีวิตจริงในปัจจุบันได้ทันตามเวลาและสถานการณ์

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บริหารจัดการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดให้มีคุณภาพ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก มีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและมีวิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก ได้อย่างเหมาะสมตามวัย อันจะส่งผลให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และจะได้นำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. ผลการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

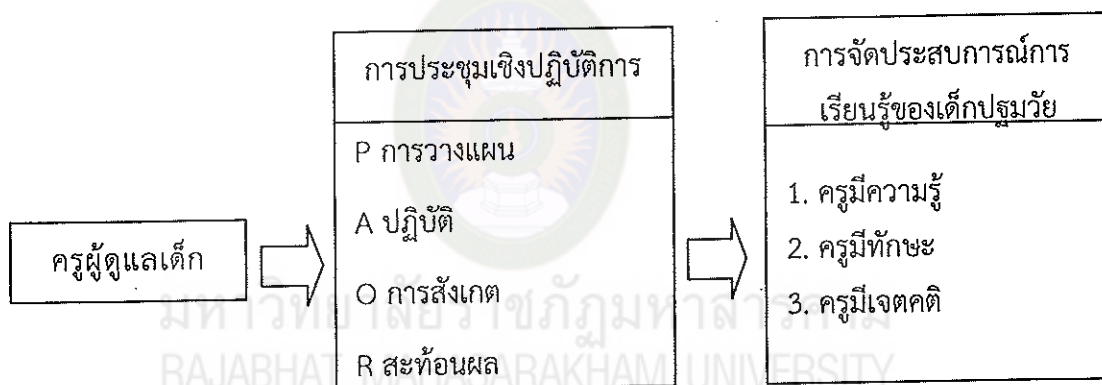
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาและพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ ตามเจตคติของครูผู้ดูแลเด็กศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยจะ
ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาในครั้งนี้คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกรอบ
แนวคิดของ เคมมิส และแม็คเท็กการ์ท (Kemmis and Mc Taggart. 1991 : 169 – 170 ; อ้าง
ใน สุวิมล ว่องวานิช. 2544 : 13) มีลำดับ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การ
ปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection Paor)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ
มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน

2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่
 - 2.1 วิทยากร จำนวน 1 คน
 - 2.2 ผู้นิเทศ จำนวน 3 คน
 - รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 คน
3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7 ขั้นตอน (ทศนา เขมมณี และคณะ. 2548 : 192-194) ซึ่งประกอบด้วย
 1. เลือกเรื่องที่จะสอน
 2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
 3. ตรวจสอบจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และความคิดรวบยอด
 4. สำนวณพื้นฐานเดิมของผู้เรียน
 5. กำหนดแนวการสอน
 6. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
 7. ด้านความรู้/ทักษะ/สาระ เจตคติ และอื่น ๆ
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

เดือนสิงหาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2557
5. สถานที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง การดำเนินการเพื่อตรวจสอบประเมินผล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อหาคุณภาพว่ามีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้ถูกต้องเหมาะสม สมบูรณ์ตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ ให้เป็นไปตามหลักการและวิธีการ
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก ทั้ง 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไปพร้อม ๆ กันอย่างเต็มศักยภาพ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 เลือกเรื่องที่จะสอน หมายถึง การพิจารณาความเหมาะสมกับท้องถิ่น และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

2.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดเนื้อหา สาระ และความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ตามความคิดเห็นของผู้สอน โดยพิจารณาถึงความประโยชน์ และปัญหาความต้องการของท้องถิ่น

2.3 ตรวจสอบจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และความคิดรวบยอด หมายถึง ผู้สอนได้ตรวจสอบจุดประสงค์ และกรอบเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หากที่กำหนดไว้ไม่ครอบคลุมตามที่หลักสูตรกำหนดให้เพิ่มให้ครบ

2.4 สสำรวจพื้นฐานเดิมของผู้เรียน หมายถึง การที่ผู้สอนจะได้ทำการสังเกต บันทึกพฤติกรรมของเด็ก เพื่อจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิม และไม่สอนซ้ำในสิ่งที่ผู้เรียนรู้อแล้ว

2.5 กำหนดแนวการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนได้วางแผน หรือกำหนดแนวทางที่จะสอนเด็กในแต่ละวัน เพื่อที่จะทำให้การสอนไม่หลงทาง และบรรลุตามจุดประสงค์ครบถ้วน

2.6 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้เด็ก โดยอาศัยหลักการเรียนรู้วิธีสอน การใช้สื่อ และเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

2.7 ด้านความรู้/ทักษะ/สาระ ทักษะ เจตคติ และอื่น ๆ หมายถึง การที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับสาระ และกิจกรรมที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ให้บริการช่วยเหลือดูแล และพัฒนาเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ ที่มีอายุระหว่าง 2 – 5 ปี

4. ครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยพร้อมกับดูแลช่วยเหลือเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

5. กลยุทธ์ในการพัฒนา หมายถึง วิธีการหรือแนวทางในการดำเนินการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาดังนี้

5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการที่จัดหรือขั้นตอนในการจัดให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจหลักการและทฤษฎีในการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ผึกเขียนแผนและจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยรวมทั้งการสร้างสื่อการสอน สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การนิเทศ หมายถึง การติดตามการสอน ให้คำปรึกษาหารือให้คำแนะนำช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไขการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน เพื่อให้ทราบถึงเทคนิคและวิธีการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กในชั้นเรียนได้ถูกต้อง เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจ
ของเด็กปฐมวัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูผู้ดูแลเด็กเล็กได้ทราบสภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
2. ครูผู้ดูแลเด็กเล็กเมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว จะมีความรู้ความสามารถในการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ
3. สามารถเป็นสารสนเทศสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้
พัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก ในหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY